

Com es troba un llibre o un manual

Mònica Bonich
Albert Cervera
Gema Santos

PID_00168899

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Els continguts d'aquest material es publiquen sota una llicència Creative Commons de tipus Reconeixement-no comercial-CompartirIgual (BY-NC-SA) versió 3.0 Espanya (jurisdicció espanyola), que permetrà copiar-los, distribuir-los, comunicar-los públicament i fer-ne obres derivades, sempre citant l'autoria i la font, per a usos no comercials. Si aquests continguts són transformats, l'obra generada estarà sotmesa a una llicència Creative Commons igual, similar o compatible amb l'esmentada llicència.

Índex

Introducció	5
1. Com s'utilitza un catàleg d'una biblioteca: l'exemple de la Biblioteca de la UOC	7
2. Com s'utilitza un catàleg col·lectiu: l'exemple del CCUC	8
3. Com es localitzen llibres electrònics	10
3.1. Com s'utilitza Google Books	11
Exercicis d'autoavaluació	15
Solucionari	16
Bibliografia	17

Introducció

Seleccionar la font d'informació adequada per a cercar el que necessitem ens facilita la feina de cerca. En aquest sentit, la font d'informació més indicada per a localitzar llibres i monografies són els **catàlegs**.

Se solen definir els catàlegs com a fonts d'informació secundàries, que són les que proporcionen una informació que és fruit de l'anàlisi prèvia de les fonts primàries (els llibres i les monografies), però que no contenen informació nova, final o original, sinó que remetent a fonts o documents primaris.

Segons el grau d'informació que proporciona, les fonts d'informació es poden classificar com primàries, secundàries i terciàries.

En el context d'informació i cerca documental es defineixen com a documents primaris tots els que tenen un caràcter original. Entenem per caràcter original els documents que no han estat sotmesos a cap procés de transformació. Es tracta de la informació «en brut». La informació primària també és la que l'investigador crea expressament per a un estudi concret. Aquesta informació no existeix en el moment en què es planteja la necessitat d'utilitzar-la.

En canvi, quan parlem de **documents secundaris** ens referim a documents que són el resultat d'una anàlisi, que són el fruit del tractament de recursos primaris. En aquest cas és informació «tractada», ja elaborada o existent. Per tant, podem considerar que una base de dades (que conté articles de revista) o un catàleg (que conté llibres i altres documents) són fonts secundàries. També ho són els estudis o fonts que ja existien prèviament (dades estadístiques, per exemple) que serveixen de base per a investigacions posteriors. Aquesta informació ja existeix i està disponible en el moment en què sorgeix la necessitat de cercar o investigar.

Fins i tot podríem parlar de **documents terciaris**, que serien els compostos per les revisions de materials primaris i secundaris: una bibliografia de bibliografies, un índex bibliogràfic...

Per als investigadors és convenient combinar el coneixement i l'ús de fonts primàries i secundàries per a discernir entre dades inèdites, fonamentals i consolidades dins el desenvolupament d'una recerca sobre un tema o disciplina.

Exemples de fonts primàries

Manuais
Enciclopèdies
Diccionaris
Monografies
Revistes
Actes de congressos
Tesis doctorals
Informes d'investigació
Patents
Normes

Exemples de fonts secundàries

Revisions
Articles recopilatoris
Bibliografies
Resenyes bibliogràfiques
Revistes de resums
Catàlegs
Índexs de sumaris
Bases de dades

Exemples de fonts terciàries

Bibliografies de bibliografies
Bibliografies de repertoris
Guies d'obra de referència
Manuais de fonts d'informació

1. Com s'utilitza un catàleg d'una biblioteca: l'exemple de la Biblioteca de la UOC

El catàleg d'una biblioteca, en general, a compleix dues funcions bàsiques respecte d'un procés de cerca:

- 1) permet localitzar un document a partir de dades conegudes (autor, títol...),
- 2) permet saber quins documents sobre una temàtica determinada formen part de la col·lecció de la biblioteca (cerca temàtica).

La introducció de la informàtica en la gestió de les biblioteques, sobretot durant les dues darreres dècades, i les noves xarxes de telecomunicacions han facilitat que les biblioteques posin a disposició dels usuaris la possibilitat de consultar els catàlegs a distància. D'una manera genèrica, els catàlegs automatitzats de les biblioteques es coneixen amb el nom d'OPAC (*Online Public Access Catalogue*).

Més recentment, l'evolució que representa el que s'ha anomenat el web 2.0 ha facilitat que els catàlegs en línia de les biblioteques deixin de ser exclusivament bases de dades bibliogràfiques i hagin evolucionat cap al que s'anomena el catàleg social (ho veurem exemplificat en el catàleg de la Biblioteca de la UOC), per a enriquir la informació del registre proporcionada i dotar els usuaris d'eines que els permetin compartir la biblioteca, els seus serveis i els seus continguts, i fins i tot, en alguns casos, perquè esdevinguin veritables bases de dades de text complet, en què l'usuari no tan sols pot identificar si un document forma part dels fons de la biblioteca, sinó també accedir-hi i consultar-ne el contingut o una part per mitjà de la pantalla del seu ordinador.

UOC Competències Informacionals -- Cerca al catàleg de la BUOC

The screenshot shows the UOC Biblioteca website interface. At the top, there is a search bar with a dropdown menu set to 'Catàleg' and a search button. Below the search bar, there are several sections: 'NOTÍCIES' with a list of news items, 'SERVEIS' with links to 'La biblioteca respon', 'Servei d'obsequi de documents (SOD)', 'Prèstec', and 'Distribució de sumaris de revistes UOC'; 'CATÀLEG' with links to 'Vés al catàleg', 'Consulta els llibres i DVD de la UOC', and 'Consulta la bibliografia recomanada de cada assignatura'; 'RECURSOS ELECTRÒNICS' with links to 'Cerca simple', 'cerca avançada', 'Bases de dades', 'Revistes', 'Llibres electrònics', 'Enciclopedies', 'Traballes de final de carrera (TFC)', and 'Recursos electrònics en proves'; and 'MINDOGRÀFICS' with a link to 'Microblogging'. There is also a 'SUPPORT A LA RECERCA' section with links to 'Publica a RECERCAT', 'Publica la tesi al TDX', 'Factor d'impacte d'una revista', and 'BafWark: gestor bibliogràfic'. The website has a clean, modern design with a white background and blue accents.

<http://www.youtube.com/watch?v=HiQyh2vCQSY>

2. Com s'utilitza un catàleg col·lectiu: l'exemple del CCUC

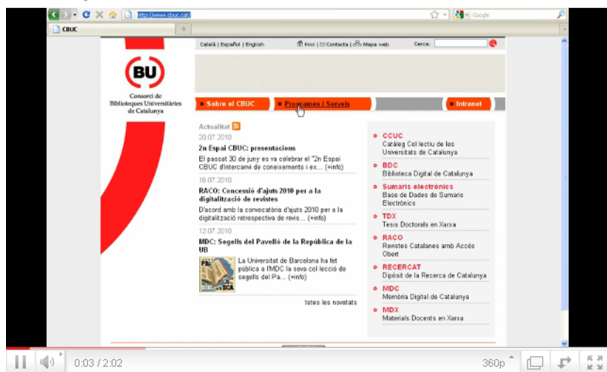
A diferència del catàleg d'una biblioteca, que dóna accés únicament al fons bibliogràfic d'aquella biblioteca, un catàleg col·lectiu dóna accés a la informació bibliogràfica de diferents centres de documentació o biblioteques que, en general, tenen una mateixa finalitat o bé pertanyen a una mateixa organització, institució o consorci.

La seva principal finalitat és posar a disposició dels usuaris les col·leccions de les diferents biblioteques que participen en el catàleg des d'un únic punt d'accés. Els catàlegs col·lectius són, per tant, un instrument bibliogràfic importantíssim i una font d'informació imprescindible a l'hora de fer cerques bibliogràfiques.

A l'Estat espanyol hi ha catàlegs col·lectius d'un gran valor informatiu, com ara el catàleg de REBIUN (Xarxa de Biblioteques Universitàries), que dóna accés al fons bibliogràfic de més de seixanta biblioteques universitàries espanyoles; el Catàleg Col·lectiu de les Biblioteques del CSIC, que dóna accés al fons de la xarxa de gairebé cent biblioteques d'aquest organisme; l'RBIC (Catàleg Col·lectiu de la Xarxa de Biblioteques de l'Institut Cervantes), que dóna accés al fons de totes les biblioteques de l'Institut Cervantes d'arreu del món, o bé el CCPB (Catàleg Col·lectiu del Patrimoni Bibliogràfic Espanyol), que té per objectiu l'inventari i la descripció del patrimoni bibliogràfic (comprès entre els segles XV i XX) dipositat a les biblioteques espanyoles públiques i privades, que per la seva antiguitat, singularitat o riquesa forma part del patrimoni històric espanyol.

Pel que fa a Catalunya, també tenim una gran quantitat de catàlegs col·lectius d'un gran valor informatiu, com ara el CCUC (Catàleg Col·lectiu de les Universitats Catalanes), que dóna accés a la base de dades bibliogràfica de totes les universitats de Catalunya; el Catàleg de les Biblioteques Especialitzades de la Generalitat de Catalunya (BEG), que permet la consulta dels fons de trenta-cinc biblioteques i centres de documentació que donen suport a l'activitat de les entitats de l'Administració pública de Catalunya; l'Aladí, que és el catàleg col·lectiu de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la província de Barcelona, o el Catàleg Col·lectiu de la Lectura Pública de Catalunya, que dóna accés al fons de les biblioteques públiques de la Generalitat de Catalunya.

Uoc Competències Informacionals -- Cerca al CCUC

<http://www.youtube.com/watch?v=njYjagngdSw>

3. Com es localitzen llibres electrònics

Tot sembla apuntar que la segona dècada del segle XXI serà la de l'expansió definitiva dels llibres electrònics i la seva popularització. L'arribada dels lectors de llibres electrònics de tinta electrònica, liderats pel dispositiu Kindle d'Amazon, n'ha facilitat extraordinàriament la difusió, i la demanda creixent de lectors de llibres electrònics i de versions digitals dels llibres que es poden trobar a les llibreries, i els canvis que es van produint en el sector editorial, ho fan preveure.

A l'hora d'adquirir un llibre electrònic, però, el primer que cal tenir en compte és que conviuen diferents formats i que, sovint, cada versió necessita una aplicació diferent per a poder-la visualitzar. Per tant, primer haurem de saber quin o quins formats d'arxiu es poden visualitzar amb el lector de llibres electrònics de què disposem.

Entre els formats més utilitzats pels llibres electrònics hi ha .EPUB, .PRC (Mobipocket), .PDF, AZW (Kindle), .LIT (Microsoft), .HTML, .TXT i .DOC. No obstant això, si s'adquireix una obra publicada en un estàndard diferent del que pot llegir un lector de llibres electrònics concret, sempre podrem recórrer als diferents programes de conversió de formats que trobem a la xarxa, com ara Calibre (programari lliure) o ABC Amber ePub converter.

Sigui com sigui, el llibre electrònic es va incorporant cada vegada més al fons bibliogràfic de les biblioteques i ja en forma una part considerable, que va creixent constantment. Com en el cas dels llibres en paper, els llibres electrònics també es poden demanar en préstec i aquesta opció sembla que cada dia guanya més adeptes, a mesura que els usuaris adquireixen dispositius per a llegir llibres electrònics.

La Biblioteca de la UOC, per exemple, ofereix des del seu catàleg l'accés a tot un seguit de col·leccions de llibres electrònics, la majoria de baixada gratuïta, a més d'un servei de préstec de dispositius per a llegir llibres electrònics a disposició dels usuaris.

UOC Cerca un llibre electrònic- Competències Informacionals

<http://www.youtube.com/watch?v=AP3iriLXema>

Una vegada sabem els formats d'arxiu que és capaç de llegir el dispositiu de què disposem, podem accedir a qualsevol dels nombrosos webs des dels quals es poden trobar llibres electrònics per a baixar, d'una manera gratuïta o amb un pagament.

Alguns dels llocs web més populars per a la baixada de llibres electrònics de manera gratuïta són Digital Book Index, Project Gutenberg, The Online Books Page o, en l'àmbit de l'Estat espanyol, LIBROdot.com i Elaleph.

A continuació veurem com s'utilitza Google Books.

3.1. Com s'utilitza Google Books

El projecte Google Books es va presentar la tardor de l'any 2004 per a la promoció i la difusió dels llibres per mitjà d'internet, amb la digitalització massiva de llibres. Entre altres llibres, en conté de procedents de biblioteques com ara la Biblioteca de Catalunya o la Biblioteca Digital Hispànica (que ja han passat al domini públic i que, en aquests casos, són visibles al 100%), i d'altres editats en qualsevol idioma i de qualsevol temàtica per les editorials de tot el món, incloent-hi les novetats més recents, que només són visibles parcialment perquè estan subjectes a *copyright*.

Des del punt de vista de la cerca d'informació, Google Books és una font d'informació excel·lent per a localitzar llibres a internet. El cercador de Google Books ens permet fer cerques per autor, títol, editorial o paraules del text digitalitzat del llibre. No sempre hi trobarem els textos accessibles al 100%, de vegades només en podrem veure la coberta, la portada o l'índex de continguts, però moltes vegades en podrem consultar fragments, capítols sencers i fins i tot l'obra sencera. De fet, quan executem una cerca i se'ns mostren els resultats, tenim l'opció de filtrar-los per les opcions següents:

- 1) Tots els llibres
- 2) Previsualització limitada i visualització completa

3) Només visualització completa

4) Només de domini públic

A més de ser una font d'informació molt interessant per a localitzar llibres per mitjà de la xarxa, Google Books pot ser una font d'informació molt útil si busquem un llibre que ja no és a la venda, si ens interessa consultar curiositats bibliogràfiques de segles passats, si hem de fer una bibliografia per a un treball, si volem fer el seguiment d'un autor, si volem fer una citació original, si busquem en quina part d'un llibre hi pot haver una frase determinada, etc. En cas que el llibre que cerquem a Google Books no estigui digitalitzat, també ens pot ser útil per a localitzar l'original i saber a quines biblioteques el podem trobar o, fins i tot, comprar si és en venda.

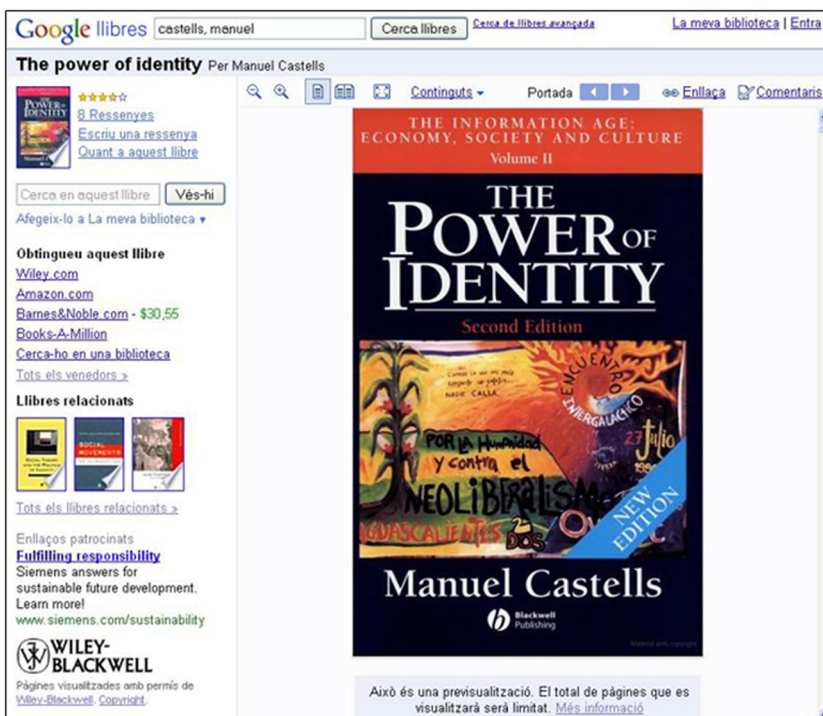

Figura 1

Un cop hem localitzat un llibre, en accedir a la seva fitxa, a la part esquerra de la pantalla (fig. 1) hi trobem una llista d'enllaços a llibreries per a adquirir-lo i, al final, l'opció de buscar el document en alguna biblioteca (*Cerca-ho en una biblioteca*). Google ens enllaça amb el registre d'aquella obra en el catàleg de REBIUN, que és el Catàleg Col·lectiu de les Biblioteques Universitàries Espanyoles. En alguns casos, si el títol no consta en el catàleg de REBIUN, ens enllaça amb altres catàlegs com ara Worldcat, principal catàleg de biblioteques universitàries dels Estats Units.

Però de tota la informació que ens ofereix Google Books amb relació a una obra concreta, potser la més interessant, pel que té d'original, és la que trobem des de l'enllaç *Quant a aquest llibre*, en què trobem informació molt interessant que ens permetrà fer un seguiment exhaustiu de l'obra:

- Totes les dades del llibre i la biblioteca de la qual s'ha obtingut la còpia.
- Altres edicions del llibre.
- Ressenyes del llibre.
- Els passatges més populars, és a dir els textos o fragments del llibre que se citen més vegades en altres obres.
- Llibres que hi estan relacionats; per exemple, obres del mateix autor.
- Altres llibres en què se cita l'obra.
- Pàgines web en les quals el llibre és citat.
- Referències d'obres acadèmiques que citen el llibre, amb l'enllaç a cadascuna d'aquestes obres per mitjà de Google Scholar.
- I fins i tot, en alguns casos, com ara llibres de viatges etiquetats com a *Travel*, la imatge de Google Maps amb els llocs geogràfics que se citen en el llibre.

Exercicis d'autoavaluació

1. Abans d'adquirir un llibre electrònic haurem de conèixer quin o quins formats d'arxiu poden ser llegits pel lector de llibres electrònics de què disposem.

- a) Vertader
- b) Fals

2. Els llibres accessibles des de Google Books són tots consultables a text complet.

- a) Vertader
- b) Fals

3. Els formats més utilitzats pels llibres electrònics són: l'.EPUB, el .PRC (Mobipocket), el .PDF, i l'.AZW.

- a) Vertader
- b) Fals

4. Un catàleg és una font d'informació primària atès que sempre dóna accés al document original.

- a) Vertader
- b) Fals

5. Les fonts d'informació més indicades per localitzar llibres i monografies són els catàlegs.

- a) Vertader
- b) Fals

6. Un catàleg col·lectiu dóna accés a la informació bibliogràfica completa d'un centre de documentació o d'una biblioteca.

- a) Vertader
- b) Fals

7. Quan fem una cerca en un catàleg pel camp "paraula clau" fa la cerca del terme o termes introduïts en tots els camps de cerca: autor, títol, matèria.

- a) Vertader
- b) Fals

8. Quan localitzem un document al Catàleg Col·lectiu del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya (CCUC), tenim la l'opció d'anar directament a una de les biblioteques que té el document i consultar la seva localització i el seu estat, i fins i tot, demanar-lo en préstec a través del préstec interbibliotecari, si som usuaris d'una de les biblioteques consorciades.

- a) Vertader
- b) Fals

Solucionari

Exercicis d'autoavaluació

1. a

2. b

3. a

4. b

5. a

6. b

7. a

8. a

Bibliografia

Checa, A. M., Masip, P. (2006). *Fonaments de cerca i recuperació de la informació*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.

Codina, L. (2000). *El libro digital y la www*. Madrid: Tauro.

Fornás, R. (2001). *Cómo buscar en internet*. Madrid: El País Aguilar.

Martín, A. (1995). *Fuentes de información general*. Gijón: Trea.

